

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Prishtinë, 3 gusht 2021

Znj. Gresa Caka - Nimani, Kryetare
Gjykata Kushtetuese e Kosovës
Rr. Perandori Justinian, p.n.
10000 Prishtinë, Kosovë

Opinion i Avokatit të Popullit lidhur me kërkesën e subjekteve politike Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK), dhe individët Veton Berisha nga komuniteti egjiptian dhe Albert Kinolli nga komuniteti rom

Qëllimi i këtij Opinioni

Ky Opinion ka për qëllim të shprehë pikëpamjet e Avokatit të Popullit shikuar nga këndvështrimi i të drejtave të njeriut në lidhje me çështjen e ngritur në Gjykatën Kushtetuese nga subjektet politike Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK), dhe individët Veton Berisha nga komuniteti egjiptian dhe Albert Kinolli nga komuniteti rom, në cilësinë e parashtruesit të kërkesës, të cilët kanë kërkuar nga Gjykata që të bëjë: *"kontrollin e kushtetutshmërisë së Aktgjykimit AA.nr.29/2021 të Gjykatës Supreme të Kosovës, si dhe vendimit A.nr.736/2021 të Panelit Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrësa (PZAP)."*

Çështjet kontestuese

Avokati i Popullit vëren se çështje kontestuese janë Aktgjykimi AA.nr.29/2021 i Gjykatës Supreme të Kosovës, si dhe vendimi A.nr.736/2021 të Panelit Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrësa (PZAP).

Avokati i Popullit vëren se parashtruesit e kërkesës e kanë ngritur në Gjykatën Kushtetuese çështjen në fjalë, me pretendimin e shkeljes së dispozitave kushtetuese të garantuara me nenin 58, paragrafi 4 të Kushtetutës [Përgjegjësitë e Shtetit], i ndryshuar me Amendamentin 1 në lidhje me nenin 15 të Konventës Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, si dhe të drejtat e garantuara në nenin 45 të Kushtetutës [Të Drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes] në lidhje me nenin 3 të Protokollit 1 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut.

Vlerësimi i Avokatit të Popullit

Duke pasur parasysh faktin se z. Veton Berisha nga komuniteti egjiptian ka paraqitur ankesë te Avokati i Popullit, Avokati i Popullit ka analizuar kërkesën e parashtruesve drejtuar Gjykatës Kushtetuese lidhur me vlerësimin e përrputshmërisë me Kushtetutën të Aktgjykimit

AA.nr.29/2021 të Gjykatës Supreme të Kosovës, si dhe Vendimit A.nr.736/2021 të Panelit Zgjedhor për Ankesa dhe Parashtrë (PZAP), përkatësisht pajtueshmërinë me nenin 58, paragrafi 4 të Kushtetutës [Përgjegjësitë e Shtetit], i ndryshuar me Amendamentin 1 në lidhje me nenin 15 të Konventës Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, si dhe të drejtat e garantuara në nenin 45 të Kushtetutës [Të Drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes] në lidhje me nenin 3 të Protokollit 1 të Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut.

Avokati i Popullit vëren se PZAP, më 7 mars 2021, ka marrë Vendim A.nr. 736/2021 ku ka pranuar pjesërisht si të bazuara apelet A.nr 736/2021, i datës 5 mars 2021, të paraqitur nga subjektet politike Partia Liberale Egjiptiane (PLE) me seli në Pejë, Partia e Ashkalive për Integrim (PAI) me seli në Lipjan, Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK) me seli në Prizren, Partia Demokratike e Ashkalive të Kosovës (PDAK) me seli në Ferizaj dhe apeli A.nr. 769/2021, i datës 5 mars 2021, i paraqitur nga Lëvizja Përparimtare e Romëve të Kosovës (LPRK).

Në arsyetimin e vendimit të PZAP A.nr.736/2021 (faqe 5 dhe 6 të Vendimit A.nr. 736/2021, i datës 7 mars 2021), Avokati i Popullit ka vërejtur se PZAP ka konstatuar se:

“Subjekti politik Romani Iniciativa, ka marrë vota më shumë se që ka pasur votues potencial të komunitetit rom, për të votuar në ditën e votimit të datës 14 shkurt 2021, [...], bazuar në raportin e Agjencisë së Statistikave të Kosovës, i vitit 2011, Raportit të OSBE-së të vitit 2018, dhe bazuar në listën përfundimtare të votimit të verifikuar emër për emër secilin votues potencial.”

Më tej PZAP ka konstatuar se:

“Votat e marra në vendvotimet e lartcekura nga Romani Iniciativa, janë në disproporcion me numrin e banorëve, të komunitetit rom, e të cilat paraqesin vota të pavlefshme [theks i shtuar], për faktin se është standard jodemokratik, që me votat e votuesve të një komuniteti tjetër të sigurohet e drejta e përfaqësimit të një komuniteti tjetër dhe si të tilla nuk paraqesin lidhje objektive në mes të votuesit dhe subjektit të votuar”.

Po ashtu, PZAP ka konstatuar se:

“E drejta e votës dhe liria e votimit në rastin e vendeve të rezervuara nuk është identike me rastin e vendeve, pasi për vendet e rezervuara është me rëndësi lidhja objektive në mes të votuesit dhe subjektit të votuar [theks i shtuar], sepse vetëm kështu sigurohet e drejta e përfaqësimit në kuptimin e dispozitave të LZP-së dhe në frymën e dispozitave dhe standardeve kushtetuese”.

“Vendet e rezervuara janë garanci kushtetuese, të cilat Republika e Kosovës i ka marrë, me të vetmin qëllim për trajtimin e avancuar të të drejtave të pakicave në kuadër të institucioneve shtetërore”.

Më 10 mars 2021, Gjykata Supreme e Kosovës me Aktgjykimin AA.nr. 29/2021 ka refuzuar si të pabazuara ankesën e subjektit politik Romani Iniciativa, ankesën e subjekteve politike Partia Liberale Egjiptiane dhe Partia e Ashkalive për Integrim dhe ankesa e subjektit politik Lëvizja Përparimtare e Romëve të Kosovës, të paraqitura kundër vendimit të PZAP A.nr. 736/2021, të datës 7 mars 2021, dhe ankesa e subjektit politik Romani Iniciativa, e paraqitur kundër vendimit plotësues të PZAP A.nr. 736/2021, i datës 10 mars 2021.

Konstatimet e PZAP të theksuara më sipër i ka vërtetuar edhe Gjykata Supreme e Kosovës me Aktgjykimin AA.nr. 29/2021 i datës 12 mars 2021, në pjesën arsyetuese të Aktgjykimit (faqe 7 dhe 8).

Lidhur me këtë çështje, Avokati i Popullit vëren se PZAP dhe GjS kanë qëndrim unik se për tu konsideruar votimi i vlefshëm duhet të ekzistojë lidhja objektive në mes të votuesit dhe subjektit të votuar që ndërlidhen me të drejtën e votës dhe lirinë e votimit në rastin e vendeve të rezervuara.

Sipas informatave të ofruara nga ankuesit, kuptohet që PZAP dhe GjS nuk kanë marrë parasysh argumentet e paraqitura nga ankuesit për numrin e votave që Romani Iniciativa ka marrë në tri komunat, që janë objekt i ankesës në raport me numrin e popullsisë rome në komunën e Graçanicës, Kamenicës dhe Mitrovicë e Veriut, e që janë argumente krejtësisht të njëjta me rastet e tjera për të cilat PZAP dhe GjS kanë anuluar votimet në disa vendvotime.

Në këtë drejtim, Avokati i Popullit është informuar nga ankuesit se në tri komunat e theksuara më sipër numri i votave dhe i votuesve është si në vijim:

- Komuna e Graçanicës, 745 numri i popullsisë rome, 1773 numri i votave,
- Komuna e Kamenicës, 243 numri i popullsisë rome, 283 numri i votave,
- Komuna e Mitrovicës së Veriut, 40 numri i popullsisë rome, 198 numri i votave,

Avokati i Popullit ka analizuar Kushtetutën e Republikës së Kosovës, Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Konventën Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare dhe ka vërejtur se:

Kushtetuta e Republikës së Kosovës përcakton, si në vijim:

Neni 45 [Të Drejtat Zgjedhore dhe të Pjesëmarrjes]:

1. *Çdo shtetas i Republikës së Kosovës që ka arritur moshën tetëmbëdhjetë vjeç, qoftë edhe ditën e zgjedhjeve, gëzon të drejtën të zgjedhë dhe të zgjedhet, me përjashtim kur kjo e drejtë i kufizohet me vendim gjyqësor.*
2. *Vota është personale, e barabartë, e lirë dhe e fshehtë.*
3. *Institucionet shtetërore mbështesin mundësitë për pjesëmarrjen e çdonjërit në aktivitete publike dhe të drejtën e secilit për të ndikuar në mënyrë demokratike në vendimet e organeve publike.*

Neni 58 [Përgjegjësitë e Shtetit], paragrafi 4:

Republika e Kosovës, sipas nevojës, do të miratojë masa adekuate për të promovuar një barazi të plotë dhe efektive ndërmjet pjesëtarëve të komuniteteve në të gjitha fushat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore. Masat e tilla nuk do të konsiderohen të jenë vepër e diskriminimit.

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, Protokoll 1, neni 3 [E Drejta për Zgjedhje të Lira], përcakton:

“Palët e Larta Kontraktuese marrin përsipër të organizojnë në intervale të arsyeshme kohore, zgjedhje të lira me votim të fshehtë, në kushte që sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të popullit për zgjedhjen e organit ligjvënës [theks i shtuar]”.

Konventa Kornizë të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare - KKKEMPK, neni 15 përcakton:

“Palët do të krijojnë kushtet e nevojshme për pjesëmarrjen aktive të personave që i përkasin pakicave kombëtare në jetën kulturore, shoqërore dhe ekonomike dhe në çështjet publike, veçanërisht për ato që ndikojnë mbi ta.”

Rrjedhimisht, të drejtat zgjedhore dhe të pjesëmarrjes janë të drejta të garantuara me Kushtetutën e Republikës së Kosovës, dhe si të tilla mundësojnë shprehjen e lirë të mendimit në aspektin zgjedhor për qytetarët e Republikës së Kosovës.

Në këtë drejtim, Avokati i Popullit konsideron se është përgjegjësi e institucioneve të Republikës së Kosovës që duke organizuar procesin zgjedhor të garantojnë realizimin e të drejtave zgjedhore dhe të pjesëmarrjes për të gjithë qytetarët e Republikës së Kosovës, duke i përfshirë edhe pjesëtarët e komuniteteve jo shumicë.

Avokati i Popullit ka vërejtur që edhe standardet ndërkombëtare (KEDNj dhe KKKEMPK), përcaktojnë qartë obligimin institucional për ndërmarrjen e të gjitha veprimeve me qëllim që të sigurojnë shprehjen e lirë të mendimit të popullit për zgjedhjen e organit ligjvënës.

Avokati i Popullit vlerëson se obligimi institucional i institucioneve të Republikës së Kosovës shtrihet bie mbi të gjitha institucionet të cilat janë kompetente të organizojnë dhe të vendosin lidhur me të drejtat zgjedhore dhe të pjesëmarrjes, të garantuara me kushtetutë dhe instrumente ndërkombëtare.

Avokati i Popullit duke pasur parasysh kompetencat e tij, nuk lëshohet në vlerësimin dhe komentimin e vendimeve të PZAP dhe GjS.

Përkundër këtij fakti, Avokati i Popullit vlerëson se për raste të njëjta organet vendimmarrëse duhet të nxjerrin vendime të njëjta. Në këtë mënyrë garantohet realizimi pa dallim i të drejtave zgjedhore dhe të pjesëmarrjes, të garantuara me Kushtetutë dhe instrumente ndërkombëtare, në të kundërtën, nëse për raste të njëjta nxjerrën vendime të ndryshme, atëherë krijohet situatë e pabarazisë dhe standardeve të dyfishta të vendosura nga organet vendimmarrëse.

Në rastin e ankuesve, Avokati i Popullit vëren se PZAP dhe GjS kanë përdorur argumentet e paraqitura nga ankuesit, dhe në bazë të tyre kanë nxjerrë vendimet sipas të cilave disa janë aprovuar pjesërisht, ndërsa disa të tjera janë refuzuar. Lidhur me këtë çështje, Avokati i Popullit ka vërejtur se në të gjitha rastet e ankimuar nga ankuesit, argumentet kanë qenë të njëjta (mospërputhje në mes të numrit të votuesve dhe votave të fituara nga subjektet politike). Prandaj, Avokati i Popullit e konsideron të rëndësishëm vlerësimin e kësaj çështje nga Gjykata Kushtetuese.

Avokati i Popullit konsideron se është e nevojshme që Gjykata Kushtetuese të shqyrtoj kërkesën nga subjektet politike Partia Liberale Egjiptiane (PLE), Partia Rome e Bashkuar e Kosovës (PREBK), dhe individët Veton Berisha nga komuniteti egjiptian dhe Albert Kinolli nga komuniteti rom dhe të vlerësoj nëse në rastin konkret janë cenuar apo jo të drejtat zgjedhore dhe të pjesëmarrjes, të garantuar me Kushtetutën e Republikës së Kosovës.

Nga e gjithë kjo që u theksua më sipër, Avokati i Popullit vlerëson se institucionet e Republikës së Kosovës duhet të jenë garantues për organizimin e procesit zgjedhor, duke promovuar një barazi të plotë dhe efektive ndërmjet pjesëtarëve të komuniteteve në të gjitha fushat e jetës ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore. Kjo garanci shprehet në organizimin, mbarëvajtjen por edhe me vendimet lidhur me procesin zgjedhor në Republikën e Kosovës.

Avokati i Popullit duke pasur parasysh të gjithë këtë që u theksua më sipër, e po ashtu duke pasur parasysh faktin që Gjykata Kushtetuese është autoriteti më i lartë për vlerësimin e përputhshmërisë së akteve të tjera me Kushtetutën konsideron se është me rëndësi të vlerësohet se në rastin e ankuesve ka pasur apo jo cenim të të drejtave zgjedhore dhe të pjesëmarrjes, si dhe përgjegjësia e shtetit në këtë drejtim, të garantuara me Kushtetutën e Republikës së Kosovës.

Përfundim

Avokati i Popullit konsideron se institucionet e Republikës së Kosovës duhet të jenë përgjegjëse dhe garantues për organizimin dhe mbarëvajtjen e procesit zgjedhor në tërësi, duke respektuar plotësisht dhe pa dallim përcaktimet kushtetuese lidhur me të drejtat zgjedhore dhe të pjesëmarrjes.

Me nderime,

Naim Qelaj
Avokat i Popullit